

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА СВІТОВОМУ РІВНЯХ

Нечипорук О. В., асистент

Постановка проблеми. Фермерські господарства впевнено знайшли своє місце в агробізнесі України, про що свідчить збільшення ними обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, постійне зростання площ сільськогосподарських угідь, що обробляються фермерами, зростання рівня концентрації фермерських господарств на території України тощо. Забезпечення прибуткової діяльності фермерських господарств та ефективних партнерських розрахункових відносин досягається завдяки чіткій системі бухгалтерського обліку, яка надає керівнику та спеціалістам необхідну економічну інформацію. Фермерські господарства мають ряд особливостей у формуванні засобів, капіталу, в розподілі одержаних результатів, у системі управління та організації бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Проблеми обліку господарської діяльності фермерських господарств у тій чи іншій мірі досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти П.І. Гайдуцький, М.Я. Дем'яненко, С.І. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, М.Ф. Кропивко, В.М. Жук, В.Б. Моссаковський, В.А. Дерій, М.Ф. Огіччук, М.М. Коцупатрій, П.Т. Саблук, Т.Г. Маренич, Т.М. Сторожук, Л.К. Сук, П.Я. Хомин та інші. Водночас подальшого наукового обґрунтування вимагають методологічні підходи до організації бухгалтерського обліку у фермерських господарствах в умовах переходу на МСФЗ.

Мета, об'єкт та методика дослідження. Метою дослідження є вивчення особливостей обліку та звітності в фермерських господарствах в умовах переходу на

МСБО і МСФЗ. Об'єктом дослідження є облікове забезпечення господарської діяльності фермерських господарств України.

Методологічною основою є діалектичний метод та системний підхід до вивчення досліджуваного питання, історичний та логічний методи, індукції та дедукції. У процесі дослідження використані також такі методи наукового дослідження як спостереження, теоретичного узагальнення – при зборі даних про особливості функціонування фермерських господарств. Отримати науково обґрунтовані висновки допомогло застосування абстрактно-логічного методу пізнання, аналізу та синтезу.

Результати дослідження. Основоположним законодавчим документом, що визначає принципи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, є Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність" [1]. Статтею 2 цього Закону встановлено, що його положення поширюються на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

Оскільки відповідно до чинного законодавства фермерські господарства зобов'язані вести бухгалтерський облік, то вони, як й інші юридичні особи, повинні дотримуватися положень діючих національних стандартів бухгалтерського обліку. Згідно Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах [2], бухгалтерський облік у фермерських господарствах ведеться за однією з форм: проста форма, бухгалтерський облік за спрощеною формою, бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків, бухгалтерський облік на загальних засадах.

Просту форму бухгалтерського обліку застосовують фермерські господарства, в яких працюють власник (голова) і члени його сім'ї (без залучення найманих працівників). Вона не передбачає використання подвійного запису господарських операцій, тому є зручна для невеликих за розміром господарств.

Бухгалтерський облік за спрощеною формою ведуть фермерські господарства із середньообліковою чисельністю працюючих за звітний період до 10 чоловік включно і обсягом виручки за рік, що не перевищує 500 тис. грн. І проста, і спрощена форми бухгалтерського обліку дозволяють забезпечувати фермерські господарства інформацією, необхідною для заповнення Балансу і Звіту про фінансові результати. Для фермерських господарств, які ведуть бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків визначені такі критерії: середньооблікова чисельність – від 10 до 50 чоловік; обсяг виручки від реалізації – від 500 тис. до 2,5 млн. грн. Великі за розміром фермерські господарства зобов'язані вести бухгалтерський облік на загальних засадах.

Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" також визначено, що організація бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власника чи уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів. Тому відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і звітності згідно цього Закону несе власник, або уповноважений орган (посадова особа). Таким чином, саме від власника підприємства залежить вибір форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Вибір форми бухгалтерського обліку має бути затверджений наказом про облікову політику, що дасть змогу нормативно закріпити на внутрішньому рівні основні правила, що регламентують організацію облікового процесу фермерського господарства. При цьому на формування його облікової політики впливають не тільки діючі нормативно-законодавчі документи, а й обсяги діяльності та її види, кількість господарських операцій, система звітності на підприємстві, виробнича структура підприємства, умови організації та технологія виробництва.

В багатьох країнах Європейського Союзу діють стандарти фінансової звітності для малих середніх підприємств (далі - МСП). Фермерські господарства, як і інші малі

суб'єкти господарювання, мають багато особливостей в організації господарської діяльності. Тому очевидним є те, що малі підприємства стикнулись з рядом перешкод, застосовуючи міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Запровадження МСФЗ для фермерських господарств потребує вирішення низки практичних питань, зокрема обґрунтування критеріїв, що визначають МСП, підходів до спрощення правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. В Європейській практиці найпоширенішими є три критерії віднесення тих чи інших підприємств до категорії малих чи середніх: чисельність працівників, підсумок балансу та оборот. Саме ці критерії визначають підхід ЄС до класифікації за їх розміром (табл. 1).

Таблиця 1

Рекомендації ЄС щодо класифікації підприємств за їх розміром

Підприємство	Працівники, осіб	Оборот, млн. євро	Підсумок балансу, млн. євро
Середні	250	50	43
Мале	50	10	10
Мікро	10	2	2

Джерело: виконано за даними [4].

Важливим для національної практики є встановлення критеріїв і окреслення кола суб'єктів господарювання, що можуть бути віднесені до МСП у відповідності до світової загальноприйнятої практики, які підпадатимуть під сферу застосування МСФЗ для МСП. Варто відмітити, що не всі держави-члени дотримуються рекомендацій ЄС щодо градації підприємств за розміром. Наприклад, мікропідприємства не виділяють в окрему категорію в Бельгії, Ірландії, Італії, Мальті, Норвегії, Швеції, Великій Британії. Не всі країни визнають середні підприємства. Крім того, залежно від рівня економічного розвитку варіюються значення обороту та підсумку балансу.

При цьому в державах-членах ЄС існують різні підходи до спрощення обліку та звітності таких підприємств. Наприклад, у Бельгії дуже малим підприємствам дозволено не застосовувати подвійного запису і вести лише три журнали обліку (коштів, продаж і покупок). У Німеччині приватні підприємства і комерційні товариства звільнено від зобов'язання складати фінансову звітність. В Італії одноосібні власники та товариства, які мають дохід, нижчий за 360 000 євро на рік, не зобов'язані подавати фінансову звітність і можуть вести облік на касовій основі. У Латвії від малих підприємств не вимагається складати фінансову звітність і немає законодавчих вимог щодо їх бухгалтерського обліку. У Польщі малі підприємства звільнено від аудиту та дозволено складати скорочені фінансові звіти.

В Україні першим кроком на шляху запровадження МСФЗ для МСП може стати перегляд П(С)БО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва". З запровадженням МСБО і МСФЗ в облікову практику вітчизняних підприємств ставляться відповідні вимоги до рівня кваліфікації облікових працівників фермерських господарств. Так, МСБО 41 "Сільське господарство" [3], передбачає оцінку біологічних активів та сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю, що впливає на порядок визначення фінансових результатів фермерського господарства та формування показників фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності не обмежують фермерські господарства у виборі форми обліку, проте орієнтують на об'єктивне відображення їх діяльності.

Висновки. Отже, динамічні зміни в законодавчо-нормативному регулюванні обліку, впровадження МСФЗ в практику вітчизняних підприємств вимагають високого рівня кваліфікації облікових працівників фермерських господарств. Відсутність чітко визначеної облікової політики в фермерських господарствах створює перешкоди для узагальнення та систематизації облікової інформації, ускладнює процес складання

фінансової звітності, впливає на достовірність економічної інформації, стримує впровадження МСФЗ.

Використані джерела інформації

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
3. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах від 02.07.2001 р. № 189 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.dtkk.com.ua.
4. Бетлій О. Пропозиції щодо визначення малого та середнього підприємства (МСП) в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ier.com.ua>.
5. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: Навчально-довідковий посібник / [Ю.С. Цал-Цалко, Г.Г. Кірейцев, І.В. Луканьов та ін.]. – Житомир: ПП "Рута", 2011. – 707 с.
6. Новації бухгалтерського обліку у фермерських господарствах [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
7. Паткер П. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП): проблеми країн з економікою, що розвивається / П. Пактер // Школа професійного бухгалтера. – 2008, лютий. - № 2. – С. 4-14.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>